

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna AV ČR poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké a studijní účely a pouze pro osobní potřebu uživatelů. Část dokumentů Digitální knihovny AV ČR podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerování kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálů z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení Knihovny AV ČR.

Hlavní název: **Umění**

Vydavatel: **ČSAV**

Vydáváno v letech: **[1953-], 2003**

Číslo ročníků: **51, 5**

Číslo výtisků: **51, 5**

Datum vydání čísla: **2003**

Identifikátor ISSN: **0049-5123**

Stránky: **421, 422**

ABY M. WARBURG

A VINCENC KRAMÁŘ

ABY M. WARBURG UND VINCENC KRAMÁŘ. *In einem Brief, den er am 13. Mai 1927 in Karlsbad geschrieben hatte, informierte Aby Warburg den tschechischen Kunsthistoriker und Direktor der Gemäldegalerie der Gesellschaft Patriotischer Kunstfreunde Vincenc Kramář, dass er nach Beendigung seines Kuraufenthalts vor habe, am 24. Mai Prag zu besuchen [Abb. 1]. Dieser Brief wurde zwar vor kurzem veröffentlicht (Anm. 3), aber erst die Anlage bietet eine korrekte Abschrift, die zeigt, was Warburg eigentlich in Prag studieren wollte. Drei weitere Briefe im Warburg Institute in London belegen nicht nur den Kontakt der beiden Kunsthistoriker, sondern vor allem, dass Aby Warburg Ende Mai 1927 tatsächlich nach Prag kam (Warburg an Kramář am 8. Juni 1927).**

Dvě věci jsou téměř jisté: Zatímco žádnému jinému německému historikovi umění nebylo v poslední době věnováno tolik pozornosti jako Abymu Warburgovi (1866–1929), jeho českým protějškem – alespoň pokud jde o vlnu historiografického zájmu – se zdá být Vincenc Kramář (1877–1960). O každém z nich byla recentně publikována dlouhá řada specializovaných studií (ve Warburgově případě dokonce knižních monografií); oba se staly objektem výstav anebo odborných konferencí; jejich spisy jsou znovuvydávány a překládány.¹ V době, kdy jsou intelektuální biografie a korespondence těchto dvou velikánů naší disciplíny předmětem bádání, se neodbytně nabízejí zdánlivě rétorické otázky: znali se tito dva muži? Nebyli spolu v alespoň v písemném kontaktu?

V katalogu nedávné výstavy věnované Kramářovi byl reprodukován dopis, který českému historikovi umění a tehdejšímu řediteli Obrazárny Společnosti vlasteneckých přátel umění v Praze 13. května 1927 z léčebné kúry v Karlových Varech napsal Aby Warburg.² Nejspíše proto, že jeho písmo není právě snadno čitelné, byl tento dopis v katalogu pouze sumarizován, a to následovně: „Prof. dr. Aby Warburg [...] sděluje, že by měl 24. 5. zavítat do Prahy. Warburg by rád zhlédl grafický portrét J. A. Komenského od Václava Hollara, obrazy, kresby a lepty z doby Rudolfa II. a ilustrované rukopisy zaměřené na astrologii.“³ Srovnání s přepisem obsaženým v Příloze *infra* [1] ukazuje, že zejména pokud jde o Warburgovy plány, je uvedený regist značně nepřesný ba zavádějící. Hamburský badatel se sice opravdu chystal 24. května přijet do Prahy, ale vidět tam chtěl „Muzeum Václava Hollara“ (tedy Hollareum, jehož jedinečný soubor umělcových grafik a kreseb byl od roku 1863 v majetku Obrazárny SVPU) a „vzácnější ilustrovaná vydání Komenského“. Dále se pídil po informacích, zda se v Praze nezachovaly nějaké obrazy, kresby a grafické listy z doby Rudolfa II., které by se vztahovaly ke dvorským slavnostem, a ilustrované astrologické rukopisy z majetku téhož panovníka. Astrologickou ikonografií a festiviti se Warburg zabýval po celý svůj život; překvapivější však je jeho přání prohlédnout si v Praze některá vzácnější ilustrovaná vydání Komenského spisů, ačkoli neuvá-

dí kterých. Tento záměr mohl souviset zcela obecně s Warburgovým celoživotním studiem rozmanitých „funkcí obrazu“, didaktickou nevyjímaje. Nebo – a to je daleko pravděpodobnější – tento zájem o Komenského je třeba chápat ve spojitosti s Warburgovou poslední veřejnou přednáškou, kterou pronесl v Hamburku 29. května 1926 na téma *Italienische Antike im Zeitalter Rembrandts*.⁴ Je možné, že se při její přípravě mohl seznámit s Kramářovou studií *Rembrandtovo Zvěstování P. Marie*, která byla právě v roce 1926 vydána česky i německy (*Mariae Verkündigung von Rembrandt*).⁵

Ať tomu však bylo jakkoli, citovaný dopis zanechává několik otázek nezodpovězených. Za prvé to, zda se Kramář a Warburg osobně nesetkali již předtím; za druhé, zda Warburg koncem května 1927 Prahu opravdu navštívil. Dopis z Karlových Varů se na první epistolární kontakt mezi oběma jeví příliš přímočarý a věcný, ale (zatím?) není znám žádný doklad o předcházející korespondenci mezi nimi. Mohli se však seznámit osobně – když ne dříve, tak v polovině února 1927, kdy Kramář na cestě do Německa navštívil také muzeum v Hamburku.⁶ Pokud jde o druhou otázku, tak odpověď na ni dává další část korespondence Kramář-Warburg, která se nachází v archivu Warburgova ústavu v Londýně.⁷ Na zde otištěný dopis z 13. května nejprve Kramář hned následujícího dne odpovídá, že ohledně informací o rudolfínských materiálech by měl Warburg napsat Karlu Chytilovi na Karlovu univerzitu.

PROF. DR. A. WARBURG

HAMBURG, DEN 13. Mai 1927
HEILWIGSTRASSE 114
FERNSPR.: MERKUR 2340

Prof. Dr. Vincenc Kramář
Puff

Hochgeachteter Herr Direktor,

Zur Zeit in einem Karlsbader
Kur begriffen, hatte ich, nach einer
(ca. d. 24) nach Prag kommen zu können, erwidern.
Sie ein Brief seit dem Juni?
Mit tief persönlichem Dank, über den
Hollar auf genau zu haben (weil ich eine die
Zufolge der Fundamentarbeit) gerne erhalten.
Die erste Comenius Ausgabe zu erhalten.
Gerne kann ich Ihnen jede Druckerei für eine
Angabe danken, ob sie auf die Zeit Rembrandt
Hollars, dasjenige in. Entschuldigend ist das, was
sich auf die Möglichkeit an. Auf die besten für
ob sie illustrierte Hss. astrologische Art
auf die besten zu sein.

Dankbar, Ihre
Aby Warburg
Wohnung: 7c St. Warburg
Ante d. Dulten. Birk. Warburg.

1/ Dopis Abyho Warburga Vincenci Kramářovi

Hamburg, 13. 5. 1927

Archiv Národní galerie v Praze

Klíčový je list z 8. června, v němž Warburg oznamuje, že posílá první svazek *Vorträge der Bibliothek Warburg*, program přednášek na Kulturwissenschaftliche Bibliothek Warburg v akademickém roce 1926/27 a (především) děkuje za pomoc, kterou mu Kramář poskytl během jeho pobytu v Praze. 13. června Kramář děkuje a těší se na podzimní návštěvu Hamburku. Tuto cestu nejspíše plánoval u příležitosti výstavy *Europäische Kunst der Gegenwart*, která se tam konala v září a říjnu, a pro jejíž katalog napsal stať *Der Hang zum Formalen*.⁸ I když se tato cesta zřejmě neuskutečnila, čtyři uvedené dopisy vypovídají jak o kontaktech mezi Kramářem a Aby Warburgem, tak o tom, že slavný německý historik umění někdy koncem května 1927 na pár dní zavítal do Prahy.⁹

Lubomír Konečný

Ústav dějin umění AV ČR, Praha

P o z n á m k y

1. Zde uvádím za a) několik základních prací, které obsahují další bibliografii; za b) nejrecentnější tituly: Josef Krása, Dilo Vincence Kramáře v českých dějinách umění, in: idem, *O obrazech a galeriích*, ed. J. Krása, Praha 1983, s. 449–477. – VL [Vojtěch Lahoda], heslo Kramář Vincenc, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění I*, Praha 1995, s. 398–399. – Pavla Sadílková, Zápisníky Vincence Kramáře ze let 1898–1913 (Itálie a Francie), *Umění XLVIII*, 2000, č. 6, s. 461–469. – Josef Krása – Lenka Vobrúbová, Výběr z literatury o Vincenci Kramářovi, in: Vojtěch Lahoda – Olga Uhrová (ed.), *Vincenc Kramář: Od starých mistrů k Picassovi* (kat. výst.), Národní galerie v Praze 2000, s. 270–273. – Vojtěch Lahoda, Silnice kubismus Vincence Kramáře, zastávka jménem John Constable a poetika dějin umění, in: Lenka Bydžovská – Roman Prahel (ed.), *V mužském mozku: sborník k 70. narozeninám Petra Wittlicha*, Praha 2002, s. 17–36. – Josef Krása, Sur Vincenc Kramář – Bibliographie sélective, in: Jana Claverie – Hélène Klein – Vojtěch Lahoda – Olga Uhrová (ed.), *Vincenc Kramář, un théoricien et collectionneur du cubisme à Prague*, Paris 2002, s. 369–373. – Vojtěch Lahoda, Avant-propos, in: Vincenc Kramář, *Le Cubisme*, ed. Hélène Klein – Erika Abrams avec la collaboration de Jana Claverie, Paris 2002, s. XXIII–XXXIII. Bibliografie prací věnovaných během minulého desetiletí Abymu Warburgovi čítá téměř dvě stě titulů, takže na uvedení zde, byť i těch nejdůležitějších je třeba rezignovat. Jen vloni to byly následující samostatné svazky: Maurizio Ghelardi (ed.), *Aby Warburg e le metamorfosi degli antichi dei*, Modena 2002. – Gerges Didi-Huberman, *L'image survivante: Histoire de l'art et temps des phantômes selon Aby Warburg*, Paris 2002. – Idem, *Ninfa moderna: Essai sur la drapé tombé*, Paris 2002. – Bernd Villhauer, *Aby Warburgs Theorie der Kultur: Detail und Sinnhorizont*, Berlin 2002. V češtině to je pouze sumarizující stať autora těchto řádek, napsaná ještě před warburgovským boomem poslední čtvrtiny minulého století: Aby M. Warburg, *Umění XVIII*, 1970, č. 6, s. 594–607. – Anglicky psaná stať od György E. Szönyiho Warburg's Intuitions in Light of Postmodern Challenges, *ibidem* *IL*, 2001, č. 1, s. 3–10. – Pavel Šopák recentně otiskl dopis, který Warburg 9. října 1909 napsal řediteli Slezského zemského muzea v Opavě: Aby Warburg píše Edmundu Wilhelmu Braunovi, in: Pavol Černý (ed.), *Sborník k osmdesátým narozeninám prof. PhDr. Rudolfa Chadrabý, CSc. (Acta Universitatis Palackianae Olomucensis – Facultas Philosophica, Philosophica – Aesthetica 23, Historia Artium IV)*, Olomouc 2002, s. 405–411.

2. Archiv Národní galerie v Praze, fond Vincenc Kramář, sign. AA, 2945/580. Tento dopis je napsán na dopisním papíru, kde

je nahoře vlevo předtištěno jméno odesílatele a vpravo jeho adresa a telefonní spojení. Za užitečná upřesnění při práci s tímto dokumentem jsem zavázán Tomáši Sekyrkovi, vedoucímu archivu NGP.

3. Pavla Sadílková – Lada Hubatová-Vacková, Data, in: *Vincenc Kramář* (pozn. 1), s. 213–254 (zde s. 237). Téměř doslovný francouzský překlad je otištěn ve francouzské variantě tohoto katalogu (pozn. 1), s. 191–310: Sadílková – Hubatová-Vacková, Chronologie, zde s. 256. Za pomoc při transkripci tohoto listu děkuji archivářce Warburgova institutu v Londýně Dorothee McEwanové a její asistentce Claudii Wedepohlové. Za svolení publikovat jej jsem zavázán řediteli této instituce Charlesu Hopeovi.

4. K této přednášce, jejíž text nebyl za Warburgova života publikován, viz Ernst Hans Gombrich, *Aby Warburg: An Intellectual Biography*, London 1970, s. 229–238. – Charlotte Schoell-Glass, *Aby Warburg und der Antisemitismus: Kulturwissenschaft als Geistespolitik*, Frankfurt am Main 1998, s. 199–215. – Opis jejího textu publikoval Peter van Huisstede, *De Mnemosyne Beeldatlas van Aby M. Warburg – een laboratorium voor beeldegiedenis* (Phil. Diss.), Leiden 1992, s. 125–148, ale tato práce mi nebyla dostupná.

5. Přetištěno in: Kramář (pozn. 1), s. 294–330.

6. Sadílková – Hubatová-Vacková (pozn. 3), s. 238. Kolegyni Pavle Sadílkové děkuji za upozornění, že v Oddělení dokumentace Ústavu dějin umění AV ČR (fond Vincenc Kramář, VIII/1, fol. 63) se nachází Warburgova vizitka, bohužel bez jakéhokoliv údaje, kdy a kde k ní Kramář přišel.

7. Londýn, Warburg Institute Archives, General Correspondence. Za vyhledání těchto dopisů a za jejich resumé jsem opět zavázán Dorothee McEwanové.

8. Sadílková – Hubatová-Vacková (pozn. 3), s. 237.

9. Dorothea McEwan mne informovala, že podle záznamu ve svém deníku Warburg Prahu poprvé navštívil jako sedmnáctiletý mladík v létě 1883.

**Deutsche Zusammenfassung übersetzt von Katrin Wippich-Roháčková.*

P ř í l o h a

13. Mai 927
z.zt. Park hotel Pupp

Hochgeehrter Herr Direktor,

Zur Zeit in einer Karlsbader Kur begriffen, hoffe ich, nach deren Beendigung (ca d. 24) nach Prag kommen zu können; würden Sie um diese Zeit dort sein?

Mir liegt hauptsächlich daran, das Wenzel-Hollar mus. genau zu sehen (weil ich über die Geschichte des Festwesens arbeite) und ferner seltenere illustrierte Comenius Ausgaben zu untersuchen. Ferner wäre ich Ihnen sehr dankbar für eine Angabe darüber, ob sich aus der Zeit Rudolf II Bilder, Zeichnungen u. Kupferstiche erhalten haben, die sich auf Festlichkeiten am Hofe beziehen, sowie ob sich illustrierte Hss. astrologischer Art aus d. Besitz R. II vorfinden.

Dankbar für jede Bemühung

Ihr in vorzüglicher Hochachtung
ergebenster
Univ. Prof. Dr. A. Warburg
Leiter d. Kulturw. Bibl. Warburg